

על הפלסטינים להתחיל במסע

שאול אריאלי

20:00, 01 בדצמבר 2022

עקוב

תוצאות הבחירות וממשלת הימין הלאומנית שצפויה לקום בראשות בנימין נתניהו מבטיחות כי תימשך המדיניות של ישראל המשמרת את הפיצול בין הגדה לרצועת עזה. נתניהו הבהיר את עמדתו בעניין בישיבת הליכוד במאוס 2019, כשאמר: "מי שמתנגד למדינה פלסטינית צריך לתמוך בהעברת כספים לחמאס. תיחזוק ההפרדה בין הרשות בגדה וחמאס בעזה עוזר לנו למנוע הקמת מדינה פלסטינית". לנוכח הדבקות של ישראל במדיניות זו, אין טעם שהפלסטינים ימשיכו במאבק העקר נגדה, ומוטב להם להתרכז במה שכן יכול לשנות את המציאות: בתהליך הדרגתי ליצירת כתובת פלסטינית לגיטימית אחת, שהיא תנאי לשינוי המציאות הנוכחית של סטגנציה מחשבתית ומדינית. כתובת כזו עשויה לסייע לישראל, באם תרצה, לקדם משא ומתן אפקטיבי עם נציג לגיטימי ומוסמך של העם הפלסטיני.

ראשיתו של תהליך כזה תהיה בהסכם פיוס בין פתח לחמאס, שאחראים לפיצול בין הגדה המערבית ורצועת עזה. הסכם זה הוא באחריות הפלסטינים עצמם, אך להשגתו נחוצות, הן הסרת ההתנגדות הישראלית להסכם כזה — כפי שגילה נתניהו ב-2012, כשטען נגד הסכם הפיוס: "הרשות חייבת לבחור בין ברית עם חמאס לשלום עם ישראל — שאינם הולכים ביחד"; והן מעורבות נחרצת של מצרים — בעלת ההשפעה הגדולה ביותר על שני הצדדים. שתי אלה עשויות להביא את הפלסטינים להסכים על ארבעה עקרונות: אש"ף הוא הנציג הלגיטימי היחיד של העם הפלסטיני; קיום שותפות הוגנת של חמאס בהנהגת אש"ף; אימוץ אסטרטגיה של אי־אלימות במאבק נגד הכיבוש; והסכמה על הקמת מדינה פלסטינית אחת ברצועה ובגדה.

בהמשך להסכם בין פתח לחמאס יתקיימו בחירות בהשתתפות כל הארגונים והמפלגות לנשיאות הרשות הפלסטינית, לפרלמנט הפלסטיני ולמועצה הלאומית של אש"ף. יש לציין כי בניגוד לסברה של חלק מהישראלים, בשלב זה של המאבק הפלסטיני הבחירות לא יהיו על אופיה של החברה הפלסטינית — חילונית בהתאם לחזונו של אש"ף או איסלאמיסטית על פי חזונו של חמאס — אלא על

שלווה צרכי יסוד שלה: תקווה בתחום המדיני (סיום הכיבוש ויישוב הסכסוך), ביטחון כלכלי, וביטחון אישי.

שני המחנות יוכלו להכריז כי ביכולתם לענות על צרכים אלו כשבאמתחת כל אחד מהם הישגים חלקיים. חמאס ידגיש את נסיגת ישראל מהרצועה ופתח את הקמת הרשות הפלסטינית ואת הרווחה הכלכלית היחסית של תושבי הגדה ביחס לתושבי עזה. תוצאות הבחירות יכתיבו את הרכב המועצה הפלסטינית שתבחר את הוועד הפועל הממנה את יו"ר אש"ף. זה שייבחר ייהנה מלגיטימציה מלאה לייצג את ענייני העם הפלסטיני ולהתחייב בשמו.

על ישראל להתחייב שבחירות אלו יתקיימו, כמוסכם בהסכם הביניים, גם בהשתתפות הפלסטינים תושבי מזרח ירושלים; והתפקיד של מדינות ערב המקיימות קשרים עם ישראל ושל הקהילה הבינלאומית, הוא להבטיח שהבחירות יתקיימו בשקיפות ובהוגנות בגדה וברצועה. הטענה הרווחת בציבור הישראלי כי אין כתובת פלסטינית אחת לגיטימית ומוסמכת לדון עם ישראל — תהפוך לטענה אנכרוניסטית, ותאפשר לממשלת ישראל לחדש את המו"מ.

בשלב הבא, על יו"ר אש"ף, המוכר באו"ם כנציג הלגיטימי של העם הפלסטיני והנהנה ממעמד של מדינה משקיפה, לתבוע הכרה בפלסטין כמדינה חברה באו"ם בגבולות מאי 1967, באישור עצרת האו"ם ומועצת הביטחון. זו יכולה להיות אחת השעות היותר יפות של הקהילה הבינלאומית, שארגוניה איבדו מכוחם בשנים האחרונות. גם המדינות התומכות בדרך כלל בישראל לא יוכלו להתחמק עוד מאחריותן למימוש ההחלטות הבינלאומיות ולהתחבא מאחורי הטענה שהחלטות כאלו עלולות לערער את היציבות של הממשלה בישראל ולהעלות גורמים קיצוניים לשלטון — הם כבר שם!

הכרה בינלאומית כזו תיצור לראשונה הכרה הדדית סימטרית בין ישראל לפלסטין. זאת, בניגוד להכרה ההדדית בין ישראל לאש"ף ב-1993, אז אש"ף הכיר בישראל בקווי 1967 המשתרעים על פני 78% משטח פלשתינה-א"י המנדטורית, אך ישראל לא הכירה בתמורה בפלסטין שתוקם על 22% הנותרים, אלא הסתפקה בהכרה באש"ף כנציג הלגיטימי הבלבדי של העם הפלסטיני. בהכרה החדשה תמומש הזכות של שני העמים להגדרה עצמית במולדתם, על פי ההחלטות של הקהילה הבינלאומית ובראשן 242. ישראל תגדיל עשות אם גם היא תכיר במדינה הפלסטינית, ובכך תשרת את האינטרס שלה בטווח

הארוך: מדינה דמוקרטית בעלת רוב יהודי.

אחר כך מדינת פלסטין תוכל להציע לחדש את המו"מ עם ישראל על ארבע סוגיות הליבה של הסכסוך: גבולות, ירושלים, ביטחון ופליטים, מנקודת הפתיחה הזו של שתי מדינות על יסוד קווי 67'. בעניין הגבולות למשל, יהיה קל יותר לדבר על חילופי שטחים ביחס 1:1 כפי שנהגו ישראל וירדן ב-1994, וכפי שאהוד אולמרט ומחמוד עבאס הסכימו ב-2008. חילופים מוסכמים יצרו קו גבול שונה במקצת מהקו הירוק, אך יבטיחו לישראל את הישארות רוב המתנחלים בריבונותה, ויבטיחו לפלסטינים מדינה ששטחה יהיה בדיוק 22% מפלשתינה-א"י המנדטורית, שהם 6,205 קמ"ר, כפי שהסכימו הצדדים ב-2008. בעניין הפליטים, המשא ומתן בין המדינות יחזור ויתמקד בסוגיית הפיצויים, בליווי מחוות סמליות, כפי שהיה עד 2008.

זהו מסע ארוך ואתגרי ביותר בשביל הפלסטינים, ישראל, העולם הערבי והקהילה הבינלאומית, ולא רבים יהמרו שהוא יושלם בהצלחה, בשל אינספור כישלונות של ניסיונות להשיג הסכמי פיוס בין חמאס ופתח בעבר. על הפלסטינים להתחיל במסע, כפי שכתב לפני כשנתיים הפובליציסט הלבנוני חאזם סאריה בעיתון "א-שַׁרְק אל-אַסַט" (8.8.2020): "צריך לשאוב ולסלק מן המאבק הפלסטיני את השומנים של ההיסטוריה, האלוהות והגורל, כי בגלל כל אלה הגוף סובל מהשמנת יתר חולנית עד כדי כך שאינו יכול לזוז... המאבק הפלסטיני יצטרך לחזור אל המציאות ואל ההיסטוריה". העולם הערבי הנושא גם הוא באחריות לסכסוך, צריך להירתם בתיווך ובמימון. יש כעת הזדמנות לליגה הערבית להחיות את יוזמת השלום שלה מ-2002, ולהציע לישראל להרחיב את הסכמי אברהם לכלל העולם הערבי. הקהילה הבינלאומית, שנושאת באחריות לא פחותה להמשכו של הסכסוך, חייבת לפנות חלק ממרצה ומשאביה לטובת מימוש התהליך הזה.

ישראל תתייצב אז בפני מציאות חדשה, מעוקרת מתירוצי "האין פרטנר", "אין כתובת אחת", ומהפתרונות האשלייתיים של "צמצום הסכסוך" ו"שלום כלכלי". למען עתידה היא תיטיב לעשות אם תכריע לטובת התהליך הזה, שעשוי להוביל ליישוב הסכסוך. מנגד, אם תשלול את התהליך, היא תבטיח את המשך הכיבוש והסכסוך ותאלץ את הפלסטינים לחזור למאבק מזוין, והיא תשפיע לרעה על עתיד היחסים של ישראל עם העולם הערבי ועל מעמדה וקשריה עם יהודי העולם ועם הקהילה הבינלאומית.

ד"ר אריאלי (אל"מ במיל') הוא מומחה לסכסוך הישראלי-פלסטיני. ספרו "ככה

בדיוק קרה?! פורסם בשנה שעברה (הוצאת עליית הגג — ידיעות ספרים)

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

 פלסטינים חמאס בנימין נתניהו